

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 10 Οκτωβρίου 2018, με την εξής σύνθεση: Ιωάννης Σαρμάς, Προεδρεύων Αντιπρόεδρος, Σωτηρία Ντούνη, Μαρία Βλαχάκη, Αγγελική Μαυρουδή, Κωνσταντίνος Κωστόπουλος και Μαρία Αθανασοπούλου, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Σταμάτιος Πουλής, Κωνσταντίνα Ζώη, Δημήτριος Πέππας, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Αγγελική Μυλωνά, Γεωργία Τζομάκα, Στυλιανός Λεντιδάκης, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Βασιλική Προβίδη, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου, Αργυρώ Μαυρομμάτη, Ευαγγελία Σεραφή, Ειρήνη Κατσικέρη, Γεωργία Παπαναγοπούλου, Νεκταρία Δουλιανάκη, Νικολέτα Ρένεση, Αικατερίνη Μποκόρου και Αντιγόνη Στίνη, Σύμβουλοι. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας: Αντώνιος Νικητάκης, Επίτροπος Επικρατείας, κωλυομένης της Γενικής Επιτροπής της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, Χρυσούλας Καραμαδούκη.

Για να δικάσει την από 13.2.2017 (ΑΒΔ 474/2017) αίτηση του ... .. του ..., κατοίκου ... (οδός ... αρ. ...), ο οποίος παραστάθηκε δια των πληρεξουσίων του δικηγόρων Γεωργίου Ράντου (ΑΜ ΔΣΠ 2749) και Πολύκαρπου Αδαμίδα (ΑΜ ΔΣΑ 27610),

κατά του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Υπουργό των Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε δια του Νομικού Συμβούλου του Κράτους Νικολάου Καραγιώργη.

Με την αίτηση αυτή ο αιτών επιδιώκει την αναίρεση της 1592/2016 οριστικής απόφασης του Ι Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Τους πληρεξουσίους δικηγόρους του αναιρεσείοντος, οι οποίοι ζήτησαν να γίνει δεκτή η αίτηση αναιρέσεως.

Τον εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου, ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της αιτήσεως. Και

Τον Επίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος ανέπτυξε την από 10.10.2018 έγγραφη γνώμη του και πρότεινε την απόρριψη αυτής.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη, με παρόντες τους Δικαστές που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από τους Συμβούλους Γεώργιο Βοΐλη, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Δημήτριο Πέππα και Αγγελική Μυλωνά, που είχαν κώλυμα (άρθρα 11 παρ. 2 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 και 78 παρ. 2 του π.δ/τος 1225/1981).

Άκουσε την εισήγηση της Συμβούλου Ευαγγελίας Σεραφή και αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε κατά τον νόμο

1. Για την υπό κρίση αίτηση καταβλήθηκε το νόμιμο παράβολο (βλ. κωδικό ηλεκτρονικού παραβόλου 239453766958 1214 0041 Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών).

2. Με την κρινόμενη αίτηση ζητείται η αναίρεση της 1592/2016 οριστικής απόφασης του Ι Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Με την απόφαση αυτή απορρίφθηκε η από 18.12.2013 (ΑΒΔ 733/27.12.2013) έφεση του αναιρεσειόντος κατά της .../10.10.2013 απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης του Υπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας και επικυρώθηκε ο σε βάρος του καταλογισμός με το ποσό των 66.230,10 ευρώ, πλέον νομίμων τόκων ποσού 12.373,74 ευρώ, το οποίο αποτελεί μέρος της συνολικής δημόσιας δαπάνης των 157.253,34 ευρώ, που καταβλήθηκε σε αυτόν για την εκτέλεση του επενδυτικού σχεδίου «Συγκρότημα τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών με παράλληλες δραστηριότητες αγροτουρισμού».

3. Δοθέντος ότι η κρινόμενη αίτηση έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα και κατά τα λοιπά νομότυπα, είναι τυπικά δεκτή και πρέπει να εξετασθεί περαιτέρω ως προς το κατ' ουσίαν βάσιμο των προβαλλομένων δι' αυτής λόγων.

4. Με την αναιρεσιβαλλομένη, κατά την αναιρετικά ανέλεγκτη περί των πραγμάτων κρίση του, το Τμήμα δέχθηκε όσα εκτίθενται στις σκέψεις 5 έως 13 που ακολουθούν.

5. Με την από 9.4.2001 απόφαση της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εγκρίθηκε το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγίου 2000 – 2006, το οποίο, στον Άξονα Προτεραιότητας 5 «Ανάπτυξη της υπαίθρου και ενίσχυση νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης» περιελάμβανε το Μέτρο 5.4 «Επενδύσεις Διαφοροποίησης Αγροτικού Εισοδήματος – Εμπορία Γεωργικών Προϊόντων Ποιότητας», στο οποίο εντάχθηκε η Πράξη «Ενίσχυση Τουριστικών Δραστηριοτήτων – Προβολή Συγκριτικών Πλεονεκτημάτων των Περιοχών Παρέμβασης – Γ΄ Κύκλος ΟΠΑΑΧ [Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου] (2006)» με Τελική Δικαιούχο την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Στο πλαίσιο αυτό, η τελευταία δημοσίευσε πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την υποβολή προτάσεων – σχεδίων ένταξης στην ως άνω Πράξη.

6. Ο ήδη αναιρεσείων υπέβαλε επενδυτικό σχέδιο με τίτλο «Συγκρότημα τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών με παράλληλες δραστηριότητες αγροτουρισμού», το οποίο περιελάμβανε την ανέγερση δύο διώροφων οικοδομών (κτηρίων) στο κοινοτικό διαμέρισμα ... του Δήμου .... Το σχέδιο εγκρίθηκε με την .../6.2.2007 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και εντάχθηκε στο ως άνω Επιχειρησιακό Πρόγραμμα προκειμένου να συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων – Τμήμα Προσανατολισμού. Στην εγκριτική απόφαση ορίστηκε ο συνολικός επιλέξιμος προϋπολογισμός της επένδυσης (262.089,00 ευρώ, εκ των οποίων η δημόσια ενίσχυση αντιστοιχούσε στο 60%, δηλαδή σε 157.253,34 ευρώ) και καθορίστηκε ο τρόπος καταβολής της δημόσιας δαπάνης, για την οποία έπρεπε να υποβληθούν, εκτός των άλλων, νόμιμα, σύμφωνα με τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (ΚΒΣ), παραστατικά δαπανών, στο πρωτότυπο και εξοφλημένα. Ρητώς ορίστηκε επίσης ότι η δήλωση ψευδών και ανακριβών στοιχείων από τον ήδη αναιρεσείοντα υπό την ιδιότητα αυτού ως Τελικού Αποδέκτη αποτελεί λόγο απένταξής του από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα καθώς και ότι σε περίπτωση μη τήρησης των όρων της απόφασης ένταξης ο Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων υποχρεούται να εκδώσει, αναλόγως της βαρύτητας της παρατυπίας, απόφαση μερικής ή ολικής επιστροφής του ποσού της δημόσιας επιχορήγησης.

7. Στις 4.5.2010 πραγματοποιήθηκε έκτακτος έλεγχος στον χώρο της επένδυσης από Ελεγκτική Επιτροπή της Τελικής Δικαιούχου (σκέψη 5), στο επενδυτικό σχέδιο (υποέργο) του αναιρεσείοντος προκειμένου να διαπιστωθεί η τήρηση των συμβατικών μακροχρόνιων υποχρεώσεων του και σύμφωνα με το από 9.6.2010 Πρακτικό – Φύλλο Ελέγχου διαπιστώθηκε ότι το υποέργο είχε υλοποιηθεί, ότι η επιχείρηση είχε κάνει έναρξη λειτουργίας στις 6.8.2009, ότι τηρούσε τις υποχρεώσεις που προβλέπονταν

από την εθνική νομοθεσία για τη λειτουργία της και ότι διατηρούσε αρχείο με τα πρωτότυπα παραστατικά δαπανών και όλα τα δικαιολογητικά που αφορούσαν στην επένδυση.

8. Μετά τη διενέργεια του ως άνω ελέγχου και εξ αφορμής δημοσιευμάτων στον τοπικό τύπο περί εκδόσεως εικονικών τιμολογίων από την ατομική εργολαβική επιχείρηση «...», με αποδέκτη τον αναιρεσείοντα, το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ) Περιφερειακής Διεύθυνσης Νοτίου Αιγαίου, μετά από εντολή του Προϊσταμένου της ως άνω Διεύθυνσης, κάλεσε στις 28.4.2010 τον αναιρεσείοντα στα γραφεία της ως άνω υπηρεσίας για τη διενέργεια ελέγχου στα τηρούμενα από αυτόν βιβλία και στοιχεία των φορολογικών ετών 2005 – 2010, στις δηλώσεις ΦΠΑ των ίδιων ετών, στις δηλώσεις Φορολογίας Εισοδήματος των οικονομικών ετών 2006 – 2010, στις συγκεντρωτικές καταστάσεις του άρθρου 20 του π.δ/τος 186/1992, στις δηλώσεις των παρακρατούμενων φόρων, στις δηλώσεις Φόρου Μισθωτών Υπηρεσιών (ΦΜΥ), στα συναφθέντα συμφωνητικά και στα παραστατικά εξόφλησης τιμολογίων.

9. Σύμφωνα με την από 8.2.2011 έκθεση ελέγχου, το ΣΔΟΕ διαπίστωσε ότι ο αναιρεσείων, είχε λάβει για την ολοκλήρωση του επενδυτικού του σχεδίου εννέα τιμολόγια παροχής υπηρεσιών (ΤΠΥ) από την ατομική εργοληπτική επιχείρηση «...», μηνών Ιανουαρίου και Φεβρουαρίου 2008, συνολικής αξίας 112.385,50 ευρώ, χωρίς ΦΠΑ, τα οποία αφορούσαν σε συναλλαγές προμήθειας υλικών και παροχής υπηρεσιών. Τα τιμολόγια αυτά, τα οποία κατασχέθηκαν (εκτός από το τιμολόγιο 2/5.2.2008, ποσού 2.000,00 ευρώ χωρίς ΦΠΑ, το οποίο δεν προσκομίσθηκε κατά τον έλεγχο) θεωρήθηκαν εικονικά, διότι μετά από έλεγχο που διενήργησε στις 21.5.2010 το ΣΔΟΕ στα βιβλία και στοιχεία της ατομικής επιχείρησης «...» προέκυψε ότι η ίδια, καίτοι τα είχε καταχωρήσει στη στήλη των εσόδων (μηνών Ιανουαρίου και Φεβρουαρίου 2008) των τηρούμενων από αυτήν βιβλίων, δεν είχε απασχολήσει ποτέ προσωπικό, δεν είχε καταχωρήσει στα βιβλία της αμοιβές μισθοδοσίας και δεν είχε υποβάλει ποτέ δηλώσεις ΦΠΑ, εισοδήματος, παρακρατούμενων φόρων και συγκεντρωτικών καταστάσεων του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων, εκτός από μία περιοδική δήλωση ΦΠΑ του Δ' τριμήνου 2007 με πιστωτικό υπόλοιπο, η οποία υποβλήθηκε μετά τη διενέργεια του ελέγχου. Ο αναιρεσείων είχε λάβει πλήθος τιμολογίων από διάφορους επιτηδευματίες για την αποπεράτωση των κτηρίων της επένδυσής τους, οι οποίοι πράγματι πώλησαν σε αυτόν προϊόντα και του παρείχαν υπηρεσίες που αφορούσαν στις οικοδομές του. Προκειμένου να πετύχει την υπερτιμολόγηση της αξίας των ως άνω εννέα τιμολογίων ζήτησε από έξι επιχειρήσεις να εκδώσουν φορολογικά στοιχεία επ' ονόματι της ατομικής επιχείρησης «...», οι οποίες ενεργώντας με καλή πίστη εξέδωσαν τιμολόγια, συνολικής αξίας 25.598,02

ευρώ, με πελάτη την «...» (πρόσωπο διαφορετικό από αυτό με το οποίο συναλλάχθηκαν) και ο ίδιος κατέβαλε στους εκδότες την αξία των φορολογικών αυτών στοιχείων. Ο ..., σύζυγος της ... παρέλαβε τα ανωτέρω παραστατικά εξόδων, τα παρέδωσε στον λογιστή της συζύγου του και συνέταξε και εξέδωσε τα ως άνω τιμολόγια παροχής υπηρεσιών προς τον αναιρεσεύοντα, καθαρής αξίας 112.383,50 ευρώ. Κανένας από τους εκδότες των τιμολογίων, που βρέθηκαν καταχωρημένα στα έξοδα των βιβλίων της ατομικής επιχείρησης και αφορούσαν σε πωλήσεις προϊόντων ή υπηρεσιών δεν γνώριζε ούτε συναλλάχθηκε προσωπικά με τη ... ή τον σύζυγό της.

10. Ο αναιρεσειών προσκόμισε κατά τον έλεγχο τέσσερις επιταγές της ... Τράπεζας ... (με ημερομηνίες 27.12.2007, 28.12.2007 και 31.12.2007) σε διαταγή της ..., συνολικού ποσού 100.944,42 ευρώ, με τις οποίες ισχυρίστηκε ότι εξόφλησε μέρος της αξίας των τιμολογίων, όμως οι επιταγές αυτές έφεραν ημερομηνία προγενέστερη της έκδοσης των τιμολογίων, και, μετά την εξέτασή τους σε αντιπαράβολή με τις αναλυτικές κινήσεις των δικών του λογαριασμών όψεως και ταμειευτηρίου καθώς και τα γραμμάτια είσπραξης που στάλθηκαν από τη ... Τράπεζα ..., προέκυψε ότι τα ποσά που αναγράφονταν επί του σώματος των επιταγών εισπράχθηκαν από την ατομική επιχείρηση, αλλά κατατέθηκαν αμέσως μετά (με μικρές χρονικές αποκλίσεις) σε προσωπικούς λογαριασμούς που ο ίδιος τηρούσε στην ως άνω Τράπεζα. Ο αναιρεσειών κατά την ανωμοτί εξέτασή του αποδέχθηκε ότι ο σύζυγος της ... είχε αναλάβει εργασίες που αφορούσαν στα κτήρια της επένδυσής του χωρίς να ασφαλίσει ποτέ οικοδομοτεχνικό προσωπικό και ότι η εκδότρια των ως άνω τιμολογίων δεν επισκέφθηκε ποτέ τις οικοδομές.

11. Τούτων δοθέντων ο έλεγχος του ΣΔΟΕ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα εννέα τιμολόγια παροχής υπηρεσιών εκδόσεως «...», που είχε λάβει ο αναιρεσειών, αφορούσαν σε εικονικές συναλλαγές τόσο ως προς το πρόσωπο του εκδότη, αλλά και ως προς το ύψος της συναλλαγής, με το ποσό της εικονικής συναλλαγής να ανέρχεται στο ποσό των 86.785,49 ευρώ, το οποίο προέκυψε μετά από την αφαίρεση από την καθαρή αξία των εικονικών τιμολογίων (112.383,50 ευρώ) της αξίας των πραγματικών συναλλαγών που διενεργήθηκαν μεταξύ του αναιρεσειόντος και των έξι επιχειρήσεων, οι οποίες εξέδωσαν τιμολόγια στο όνομα της ως άνω ατομικής επιχείρησης (25.598,02 ευρώ). Κρίθηκε επίσης ότι ο ίδιος δεν τελούσε σε καλή πίστη, καθόσον γνώριζε την εικονικότητα των συναλλαγών και αναφορικά με τον τρόπο πληρωμής των επιταγών, φρόντισε να φαίνεται ότι εξόφλησε τα ως άνω τιμολόγια με τη μεταβίβαση των χρημάτων στην εκδότρια αυτών προκειμένου να αποδεικνύει την εξόφληση των συναλλαγών μέσω επιταγών σε κάθε φορολογικό ή δημοσιονομικό έλεγχο της χρηματοδότησης.

12. Η έκθεση ελέγχου κοινοποιήθηκε στον αναιρεσείοντα για την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνάς του και οι υποβληθείσες υπ' αυτού αντιρρήσεις απορρίφθηκαν.

13. Στις 10.10.2013 εκδόθηκε η προσβληθείσα με έφεση ενώπιον του Τμήματος .../10.10.2013 απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης του Υπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας για την ανάκτηση ποσού 66.230,10 ευρώ, το οποίο αντιστοιχούσε στο ποσοστό 60% της δημόσιας χρηματοδότησης των ως άνω οκτώ εικονικών τιμολογίων (εξαιρεθέντος αυτού που δεν προσκομίσθηκε κατά τον έλεγχο), συνολικής καθαρής αξίας 110.383,50 ευρώ ($110.383,50 \times 60\% = 66.230,10$), πλέον τόκων, ύψους 12.373,74 ευρώ, υπολογισθέντων από την ημερομηνία καταβολής της χρηματοδότησης (14.4.2009) έως την ημερομηνία έκδοσης της ως άνω απόφασης.

14. Με τον πρώτο λόγο εφέσεως προεβάλλετο ότι οι ανωμοτί ληφθείσες καταθέσεις των εμπλεκόμενων προσώπων, οι οποίες περιελήφθησαν στην έκθεση ελέγχου του ΣΔΟΕ, δεν παρήγαγαν πλήρη απόδειξη για τον σε βάρος του φορολογικό καταλογισμό και πρέπει να εκτιμηθούν ελεύθερα, καθώς τα εμπλεκόμενα πρόσωπα σκόπευαν να πλήξουν τον ίδιο προκειμένου να ελαφρύνουν τη δική τους δύσκολη θέση.

15. Το Τμήμα έκρινε ότι ο ισχυρισμός αυτός είναι απορριπτέος προεχόντως ως αόριστος, αφού δεν εξειδικευόταν σε τι συνίσταται η ελάφρυνση της θέσης των εμπλεκόμενων προσώπων και πώς συνδεόταν αυτή με τον επίδικο καταλογισμό, περαιτέρω δε ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋπόθεσης, καθόσον, ανεξαρτήτως του ότι οι δοθείσες ανωμοτί καταθέσεις είχαν ενσωματωθεί κατά περιεχόμενο στην έκθεση ελέγχου και κατά τούτο, αποτελούσαν νόμιμο αποδεικτικό στοιχείο, το οποίο άλλωστε δεν ήταν το μοναδικό, ουδόλως συνέχονταν με φορολογικό καταλογισμό ή φορολογική κύρωση, αλλά με την επιβολή δημοσιονομικής διόρθωσης, λόγω της μη τήρησης των υποχρεώσεων της χρηματοδοτούμενης από ενωσιακούς και εθνικούς πόρους επένδυσης.

16. Με τον δεύτερο λόγο εφέσεως προεβάλλετο ότι η απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης με ανάκτηση πάσχει λόγω έλλειψης αιτιολογίας.

17. Το Τμήμα έκρινε ότι στο σώμα της απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης περιλαμβάνεται, έστω και συνοπτικά, η αναγκαία ιστορική και νομική αιτία επιβολής αυτής, η οποία συμπληρώνεται με παραπομπή στην οικεία έκθεση ελέγχου και ότι συνεπώς ο τότε εκκαλών είχε λάβει γνώση

της αιτίας του καταλογισμού, η οποία συνίστατο στην υποβολή ψευδών και ανακριβών στοιχείων για την είσπραξη της ενίσχυσης, κατά παράβαση των όρων που περιλαμβάνονταν στην απόφαση έγκρισης του επενδυτικού του σχεδίου.

18. Με τον τρίτο λόγο εφέσεως ο ήδη αναιρεσείων προέβαλε ότι σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 19 του ν. 2523/1997 δεν στοιχειοθετούνταν το αδίκημα των εικονικών φορολογικών στοιχείων, διότι η εκδότης των τιμολογίων ήταν υπαρκτό φορολογικά πρόσωπο κατά τον κρίσιμο χρόνο, ότι η ελεγκτική αρχή όφειλε να αποδείξει την εικονικότητα των συναλλαγών και ότι ο ίδιος ήταν καλόπιστος και δεν γνώριζε την εικονικότητα των εκδοθέντων από την ατομική εργοληπτική επιχείρηση φορολογικών στοιχείων.

19. Το Τμήμα απέρριψε τον ισχυρισμό με την αιτιολογία ότι η εκδότης των τιμολογίων ήταν φορολογικώς υπαρκτό, αλλά συναλλακτικώς ανύπαρκτο πρόσωπο, καθόσον ουδέποτε προέβη στις συγκεκριμένες συναλλαγές, αλλά και σε εν γένει συναλλαγές, όπως αυτό αποδείχθηκε από τη συνολική εκτίμηση της συναλλακτικής της συμπεριφοράς και του κύκλου των εργασιών της. Κατόπιν αυτού ο ίδιος όφειλε να αποδείξει την αλήθεια των συναλλαγών, δηλαδή ότι αυτές πραγματοποιήθηκαν μεταξύ αυτού και της ατομικής επιχείρησης «...», γεγονός που ο ίδιος αρνήθηκε ρητώς κατά την εξέτασή του από το ΣΔΟΕ και αντί αυτού αφενός ομολόγησε ότι ουδέποτε συναλλάχθηκε με την ίδια αφετέρου ότι συναλλάχθηκε με τον σύζυγό της καθώς και με τρίτα πρόσωπα.

20. Με τον τέταρτο λόγο εφέσεως προεβάλλετο ότι η επιβολή της δημοσιονομικής διόρθωσης αντιβαίνει στην αρχή της χρηστής διοίκησης, άλλως στην αρχή της καλής πίστης ή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικουμένου, διότι όφειλε η Διοίκηση να αναμείνει την οριστική κρίση του Μονομελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου ... επί προσφυγής του εκκαλούντος κατά της .../2011 συναφούς απόφασης επιβολής προστίμου ΚΒΣ διαχειριστικής περιόδου 2008 και εν συνεχεία να προβεί στην επιβολή ή μη της δημοσιονομικής διόρθωσης σε βάρος του.

21. Το Τμήμα έκρινε ότι δεν προβλέπεται από ειδική διάταξη νόμου ή από γενική αρχή του δικαίου η υποχρέωση της Διοίκησης να αναμείνει την οριστική κρίση του διοικητικού δικαστηρίου, ενώ εξ άλλου από τα στοιχεία της επίδικης πράξης επιβολής δημοσιονομικής διόρθωσης προέκυψε ότι ο αναιρεσείων γνώριζε την εικονικότητα των οικείων φορολογικών στοιχείων και επομένως δεν υφίστατο δικαιολογητικός λόγος αναμονής της απόφασης του ως άνω δικαστηρίου εκ μέρους της Διοίκησης.

22. Με τα δεδομένα αυτά το δικάσαν Τμήμα έκρινε ότι η επιβληθείσα δημοσιονομική διόρθωση με ανάκτηση συνολικού ποσού 78.603,74 ήταν νόμιμη, διότι ο αναιρεσείων υποβάλλοντας ψευδή και ανακριβή στοιχεία για την είσπραξη της ενίσχυσης, όπως τα ανωτέρω οκτώ τιμολόγια παροχής υπηρεσιών παραβίασε τις υποχρεώσεις, τις οποίες ανέλαβε με την .../6.2.2007 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου περί έγκρισης του επενδυτικού του σχεδίου και ένταξής του στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Νοτίου Αιγαίου 2000 – 2006.

23. Ο αναιρεσείων κατά τη δικάσιμο της αιτήσεως αναιρέσεως κατέθεσε στη Γραμματεία της Ολομέλειας αντίγραφο της 995/2016 απόφασης του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου .... Η απόφαση δημοσιεύθηκε μετά τη συζήτηση επί της εφέσεώς του (21.4.2015) ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου κατά τη συνεδρίαση του Πλημμελειοδικείου ... της 22ας Απριλίου 2016, καταχωρήθηκε στο ειδικό βιβλίο καθαρογραφής στις 16.5.2016, σύμφωνα δε με την από 16.3.2017 βεβαίωση της γραμματέως του ποινικού τμήματος του Πρωτοδικείου ... δεν ασκήθηκε κατ' αυτής ένδικο μέσο μέχρι την προτεραία της έκδοσης της βεβαίωσης, καταστάσα τοιουτοτρόπως αμετάκλητη. Με την απόφαση αυτή απαλλάχθηκε του αδικήματος της απάτης σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου από την οποία η ζημία που προκλήθηκε ήταν ιδιαίτερα μεγάλης αξίας καθώς και της απάτης σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που τελέσθηκε με την αποδοχή των ιδίων, με την επίδικη υπόθεση, εικονικών τιμολογίων. Στο σκεπτικό της ως άνω απόφασης αναφέρεται ότι «(...) δεν προέκυψε η τέλεση της αντικειμενικής υπόστασης των αποδιδόμενων αδικημάτων στον κατηγορούμενο, καθόσον ελλείπει το βασικό στοιχείο αυτής και ειδικότερα η πρόκληση οικονομικής βλάβης στην περιουσία τρίτου, καθόσον δεν αποδείχθηκε ούτε η μη εκτέλεση των εργασιών που προϋπολογίστηκαν ούτε ότι έγινε υπερτιμολόγηση ή υποτιμολόγηση των εργασιών (...) σε κάθε δε περίπτωση το σύνολο των εργασιών που προϋπολογίστηκαν εκτελέσθηκε και με κόστος πολύ μικρότερο του αρχικού προϋπολογισμού, πράγμα που δεν συμβαίνει στην πρακτική των συγκαλυμμένων συναλλαγών».

24. Ακολούθως, ο αναιρεσείων, στις 18.9.2019, μετά τη συζήτηση της αιτήσεως αναιρέσεως στο ακροατήριο, κατέθεσε στη Γραμματεία της Ολομέλειας το .../2019 βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών ..., από το οποίο προκύπτει ότι δι' αυτού ακυρώθηκε η 14/2015 ήδη αμετάκλητη απόφαση με την οποία είχε καταδικασθεί για την αξιόποινη πράξη της αποδοχής εικονικών φορολογικών στοιχείων κατ' εξακολούθηση και έπαυσε λόγω παραγραφής η ασκηθείσα σε βάρος του ποινική δίωξη για το ίδιο αδίκημα.

25. Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως προβάλλεται ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση κατά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας και ειδικότερα χωρίς πλήρη και επαρκή αιτιολογία δέχθηκε ότι είναι νόμιμα αιτιολογημένη η απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης αν και δεν αναφέρεται ρητά σε αυτή το νόμιμο έρεισμα του καταλογισμού καθώς και τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία εκτιθέμενα κατά τρόπο ειδικό και συγκεκριμένο και συσχετιζόμενα με τους παραβιασθέντες κανόνες δικαίου θεμελιώνουν την υποχρέωση επιστροφής. Επίσης δεν εξειδικεύεται ο τρόπος υπολογισμού του ποσού της επιβληθείσας ανάκτησης καθόσον δεν αιτιολογείται γιατί, ενώ σύμφωνα με την έκθεση ελέγχου του ΣΔΟΕ κρίθηκαν εικονικά εννέα τιμολόγια συνολικής αξίας 112.383,50 ευρώ, εντούτοις βάση υπολογισμού της επιβληθείσας δημοσιονομικής διόρθωσης αποτέλεσαν οκτώ τιμολόγια συνολικού ποσού 110.383,50 ευρώ χωρίς να έχει μεσολαβήσει η σύνταξη – κοινοποίηση νέας έκθεσης ελέγχου, αιτίαση, η οποία είχε προταθεί κατ' έφεση με το υπόμνημα και μολονότι ουσιώδης, δεν εξετάστηκε από το δικάσαν Τμήμα.

26. Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως προβάλλεται ότι η πληττόμενη απόφαση παρέβη ουσιώδη τύπο της διαδικασίας με την ειδικότερη μορφή του αναιτιολόγητου κατά το μέρος που υιοθέτησε τα πορίσματα του ελέγχου της φορολογικής αρχής, θεωρώντας δεδομένη την εικονικότητα των ως άνω (σκέψη 25) τιμολογίων τόσο ως προς το πρόσωπο του εκδότη όσο και ως προς την αξία χωρίς να εκφέρει ίδια κρίση, παρόλο που ο ίδιος είχε προβάλλει ότι: (α) το κόστος των έργων ήταν πραγματικό και σε καμία περίπτωση υπερτιμολογημένο και όλες οι εργασίες είχαν ελεγχθεί από τα αρμόδια όργανα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (Τελικής Δικαιούχου), η οποία είχε εκδώσει τις πιστοποιήσεις δαπανών και τις εκθέσεις προόδου εργασιών χωρίς ποτέ να διαπιστωθεί κάποια παρατυπία, (β) το συνολικό κόστος του έργου ανήλθε σε 250.000,00 ευρώ, δηλαδή ο ίδιος έλαβε 10.000,00 ευρώ λιγότερα από την εγκεκριμένη προϋπολογισθείσα δαπάνη του έργου, γεγονός που δεν δικαιολογεί την αιτίαση της υπερτιμολόγησης, (γ) ο έλεγχος του ΣΔΟΕ ήταν ελλιπής, διότι αρκέστηκε σε διασταυρώσεις φορολογικών στοιχείων και μαρτυρίες προσώπων, την αξιοπιστία των οποίων ο ίδιος αμφισβήτησε, και (δ) ο ίδιος δεν συνομολόγησε ποτέ ότι τα επίμαχα τιμολόγια ήταν εικονικά ως προς την αξία, αντίθετα διατύπωσε ισχυρισμούς που αποδείκνυαν το αντίθετο.

27. Στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής που θεσπίζεται στα άρθρα 32 και 33 της Συνθήκης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ήδη άρθρα 38 και 39 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης – ΣΛΕΕ) και εν όψει των όσων ορίζονται στο άρθρο 158 της Συνθήκης (ήδη άρθρο 175 ΣΛΕΕ) για την προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών, εκδόθηκε ο

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 του Συμβουλίου της 17^{ης} Μαΐου 1999 (ΕΕ L 160), ο οποίος προέβλεπε οκτώ κατηγορίες μέτρων αγροτικής ανάπτυξης (τίτλος ΙΙ), μεταξύ των οποίων αυτό της προώθησης της προσαρμογής και της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών (Κεφάλαιο ΙΧ). Με το μέτρο αυτό παρέχεται στήριξη από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων – Τμήμα Προσανατολισμού (εφεξής: ΕΓΤΠΕ-Π) για την ενθάρρυνση των τουριστικών δραστηριοτήτων και την παροχή της δυνατότητας πολλαπλών δραστηριοτήτων ή της απόκτησης εναλλακτικών εισοδημάτων (άρθρο 33) στις περιφέρειες που παρουσιάζουν αναπτυξιακή υστέρηση.

28. Ο Κανονισμός (ΕΚ) 1260/1999 του Συμβουλίου της 21^{ης} Ιουνίου 1999 (ΕΕ L 161), ο οποίος, σύμφωνα με το άρθρο 36 του Κανονισμού 1257/1999 εφαρμόζεται στα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης που αναπτύσσονται στις αναπτυξιακά υποβαθμισμένες περιφέρειες, ορίζει ότι οι χρηματοδοτικές παρεμβάσεις του ΕΓΤΠΕ-Π υλοποιούνται, μέσω επιχειρησιακών προγραμμάτων (άρθρο 9 περ.ε) και ότι με βάση την αρχή της συνεργασίας (εταιρική σχέση) και κατ' εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας, η ευθύνη για την υλοποίηση των εντασσόμενων σε επιχειρησιακά προγράμματα πράξεων ή επενδυτικών σχεδίων καθώς και ο έλεγχος της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης των κοινοτικών κονδυλίων ανατίθεται κατ' αρχήν στα κράτη μέλη, στην ευθύνη των οποίων ανήκει η θέσπιση του αναγκαίου κανονιστικού πλαισίου για την πρόληψη και τη δίωξη των παρατυπιών, την επιβολή δημοσιονομικών διορθώσεων και την ανάκτηση των αχρεωστήτως ή μη νομίμως διατεθέντων κονδυλίων (άρθρα 38 και 39).

29. Σοβαρή παρατυπία συνιστά ο καταλογισμός σε επενδυτικό σχέδιο δαπανών που δεν πραγματοποιήθηκαν τελικώς για την εκτέλεσή του, μέσω της κατάρτισης εικονικής δικαιπραξίας με σκοπό τη διόγκωση των κονδυλίων της πράξης (απόφαση ΔΕΕ της 19.1.2006, C-240/2003, *Comunita' montana della Valnerina*, σκ. 69 και 76), διότι τούτο αντιβαίνει στη θεμελιώδη αρχή που διέπει τις ενωσιακές ενισχύσεις, σύμφωνα με την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να χρηματοδοτεί μόνον πραγματικές δαπάνες (απόφαση ΔΕΕ της 15.9.2005, C-199/2003, *Ιρλανδία κατά Επιτροπής*, σκ. 26, απόφαση ΔΕΕ της 7.10.2004, C-153/2001, *Ισπανία κατά Επιτροπής*, σκ. 66). Ο αποδέκτης της συνδρομής οφείλει να αποδεικνύει ότι υποβλήθηκε στις δαπάνες σύμφωνα με τις προϋποθέσεις χορήγησης της ενίσχυσης, ενώ η πραγματοποίηση του επενδυτικού σχεδίου δεν αποδεικνύει από μόνη της ότι οι οικείες δαπάνες είναι δικαιολογημένες (απόφαση ΔΕΕ της 19.1.2006, C-240/2003, *Comunita' montana della Valnerina*, σκ. 77 και 78).

30. Η προβλεπόμενη στο άρθρο 325 παρ. 2 ΣΛΕΕ και στο άρθρο 38 του Κανονισμού (ΕΚ) 1260/1999 υποχρέωση λήψης των αναγκαίων νομοθετικών μέτρων για την καταπολέμηση της απάτης σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (απόφαση ΔΕΕ της 20.3.2018, C-524/2015, *Luca Mancini*, σκ. 19) καθώς και για την πρόληψη και δίωξη των παρατυπιών και την ανάκτηση των μη ορθώς διατεθέντων κονδυλίων από ενωσιακούς πόρους υλοποιήθηκε στην εθνική έννομη τάξη σε ό,τι αφορά στα μέτρα αποκαταστατικού χαρακτήρα με τον ν. 2362/1995 «Περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις» (φ. 247 Α΄) και τον ν. 2860/2000 «Διαχείριση, παρακολούθηση και έλεγχος του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και άλλες διατάξεις» (φ. 251 Α΄) και σε ό,τι αφορά στις ποινικές κυρώσεις με τον ν. 2803/2000 «Κύρωση της Σύμβασης σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των συναφών με αυτήν Πρωτοκόλλων» (φ. 48 Α΄).

31. Στο άρθρο 102 του ν. 2362/1995, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, ορίζεται: «Χρηματοδοτήσεις, ενισχύσεις ή επιδοτήσεις σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα και φορείς που καταβάλλονται στα πλαίσια κοινοτικών πολιτικών από εθνικούς πόρους ή πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναζητούνται από το Δημόσιο εφόσον διαπιστωθεί από τα κατά περίπτωση αρμόδια όργανα ότι έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως ή παρανόμως (...)» και στο άρθρο 104: «Τα όργανα έκδοσης της καταλογιστικής πράξης, ο τρόπος βεβαίωσης του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού και απόδοσης ή επιστροφής αυτού στους δικαιούχους, το έντοκο ή μη της επιστροφής του ποσού, (...) οι απαιτούμενες διαδικασίες, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών ή για τα θέματα για τα οποία συντρέχει αρμοδιότητα και άλλων υπουργών, με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών και των κατά περίπτωση αρμόδιων καθ' ύλην υπουργών».

32. Στο άρθρο 6 του ν. 2860/2000 ρυθμίσθηκαν τα ζητήματα διενέργειας τακτικών και έκτακτων ελέγχων από τη διαχειριστική αρχή κάθε επιχειρησιακού προγράμματος και ορίσθηκε: «(...) Στις περιπτώσεις που απαιτείται επιστροφή παρανόμως ή αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών διενεργείται καταλογισμός σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις. Όταν οι παρατυπίες που διαπιστώθηκαν συνιστούν πειθαρχικό ή ποινικό αδίκημα, αντίγραφο του σχετικού φακέλου αποστέλλεται στα αρμόδια πειθαρχικά όργανα ή εισαγγελικές αρχές. Με απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, μπορεί να ορίζεται ειδικότερα η διαδικασία και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της διάταξης αυτής».

33. Κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 104 του ν. 2362/1995 και του άρθρου 6 του ν. 2860/2000 εκδόθηκε η 907/052/2.7.2003 κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Γεωργίας «Εθνικό σύστημα δημοσιονομικών διορθώσεων για την ανάκτηση αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών από πόρους του κρατικού προϋπολογισμού για την υλοποίηση προγραμμάτων συγχρηματοδοτούμενων στο πλαίσιο του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ), του Ταμείου Συνοχής και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών για την προγραμματική περίοδο 2000 – 2006» (φ. 878 Β'), με την οποία προβλέφθηκε ότι μετά τη διενέργεια του ελέγχου από τα αρμόδια όργανα συντάσσεται έκθεση, απόσπασμα της οποίας, σε περίπτωση διαπίστωσης αχρεώστητης ή παράνομης καταβολής ποσών κοινοποιείται εγγράφως στον ελεγχόμενο για να διατυπώσει τις αντιρρήσεις του. Μετά την εξέταση των αντιρρήσεων το πόρισμα της έκθεσης ελέγχου οριστικοποιείται με την έκδοση απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης. Στο άρθρο 3 της ως άνω κοινής υπουργικής απόφασης ορίζεται: «1. Στην απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης πρέπει να αναφέρονται: α) ο φορέας (...) από τους οποίους αναζητούνται τα αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντα ποσά. β) Το αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέν ποσόν. γ) Η προέλευση των εθνικών και των κοινοτικών πόρων από τους οποίους προέρχεται το ανωτέρω ποσό. δ) (...) ε) Η αιτία της επιστροφής του ποσού με ειδική αναφορά στη σχετική έκθεση ελέγχου. στ) (...) 2. Η απόφαση αυτή αποτελεί νόμιμο τίτλο βεβαίωσης του χρέους και είναι αμέσως εκτελεστή».

34. Εκτός των ανωτέρω διοικητικών μέτρων αποκαταστατικού χαρακτήρα, με τη διάταξη του άρθρου τετάρτου του ν. 2803/2000 ορίζεται: «1. Όποιος με τη χρήση πλαστών, ανακριβών ή ελλιπών δηλώσεων ή εγγράφων ή με την απόκρυψη ή με την κατά παράβαση ειδικής υποχρέωσης παρασιώπηση πληροφορικών ή με τη μη κατά προορισμό τους χρήση των πόρων που του χορηγήθηκαν ή των πλεονεκτημάτων που είχε νόμιμα αποκτήσει, αχρεώστητα εισπράττει ή παρακρατεί ή παρανόμως ελαττώνει πόρους του γενικού προϋπολογισμού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των προϋπολογισμών, των οποίων η διαχείριση ασκείται από τις Κοινοότητες για λογαριασμό τους, τιμωρείται με φυλάκιση. 2. Αν η κατά τις προηγούμενες διατάξεις βλάβη υπερβαίνει το ποσό των 25.000.000 δραχμών επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών και αν η βλάβη υπερβαίνει το ποσό των 50.000.000 δραχμών επιβάλλεται κάθειρξη».

35. Από τις διατάξεις που εκτέθηκαν στους αρ. 27 έως 34 συνάγονται τα εξής: **(i)** Ο εθνικός νομοθέτης με τους νόμους 2362/1995 και 2860/2000 καθώς και την εκδοθείσα κατ' εξουσιοδότηση αυτών 907/052/2.7.3003 κοινή υπουργική απόφαση θέσπισε το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο που ρυθμίζει τα ζητήματα διαχείρισης, ελέγχου των δαπανών των

συγχρηματοδοτούμενων από πόρους του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων – Τμήμα Προσανατολισμού πράξεων και ανάκτησης των αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων κονδυλίων, τα οποία έχουν διατεθεί υπό μορφή χρηματοδότησης πράξεων/έργων σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα στο πλαίσιο επιχειρησιακών προγραμμάτων. Η μη νόμιμη καταβολή της χρηματοδότησης, συνεπεία απατηλής συμπεριφοράς του λήπτη αυτής επάγεται ως συνέπεια τη λήψη δημοσιονομικών μέτρων αποκαταστατικού χαρακτήρα, ήτοι την ακύρωση της δημόσιας δαπάνης (δημοσιονομική διόρθωση) και τον καταλογισμό του λήπτη αυτής με το οικείο ποσό. (ii) Η απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης και ανάκτησης πρέπει να φέρει ως αναγκαίο στοιχείο του κύρους της πλήρη και ειδική αιτιολογία, υπό την έννοια ότι πρέπει να περιλαμβάνεται στο σώμα της, αφενός μεν η νομική αιτία που δικαιολογεί την επιβολή της, δηλαδή το νομικό πλαίσιο στο οποίο στηρίζεται, αφετέρου δε, τα ακριβή πραγματικά περιστατικά που συνιστούν παραβίαση των κρίσιμων κανόνων και δικαιολογούν τη μερική ή ολική ακύρωση της δημόσιας συνεισφοράς.

36. Εν όψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο κρίνει ότι ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος, διότι η απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης, όπως προκύπτει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι αιτιολογημένη, καθόσον φέρει επί του σώματος αυτής την αναγκαία ιστορική και νομική αιτία θεμελίωσης του καταλογισμού, συμπληρώνεται δε περαιτέρω με παραπομπή στην οικεία έκθεση ελέγχου. Όπως έγινε δεκτό με την πληττόμενη απόφαση ο αναιρεσείων έλαβε εξ αυτής γνώση της αιτίας της επιβληθείσας σε βάρος του ανάκτησης, η οποία συνίστατο στην παραβίαση της υποχρέωσής του να μην υποβάλει για την απόδειξη της πραγματοποίησης των επιλέξιμων δαπανών ανακριβή στοιχεία. Σε ό,τι αφορά στην ειδικότερη αιτίαση περί του τρόπου υπολογισμού του καταλογισθέντος ποσού, ο λόγος προβάλλεται απαραδέκτως κατ' αναιρέση, καθόσον η σχετική αιτίαση ως διατυπώνεται οδηγεί το Δικαστήριο τούτο να αναμειχθεί ανεπιτρέπτως κατ' αναιρέση με την έρευνα του πραγματικού μέρους της υποθέσεως.

37. Ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως, με τον οποίο πλήττεται η αιτιολογία της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης κατά το μέρος που δέχθηκε την εικονικότητα των επίδικων τιμολογίων, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος δοθέντος ότι το δικάσαν Τμήμα εξέφερε ίδια κρίση περί της εικονικότητας συνεκτιμώντας το σύνολο των προσκομισθέντων αποδεικτικών μέσων. Ειδικότερα, κατά την αναιρετικά ανέλεγκτη περί των πραγμάτων κρίση του δέχθηκε ότι η εκδότης των εικονικών τιμολογίων, ατομική επιχείρηση «...» ήταν πρόσωπο φορολογικώς υπαρκτό, αλλά συναλλακτικώς ανύπαρκτο, καθόσον όχι μόνον δεν συναλλάχθηκε με τον αναιρεσείοντα, αλλά ουδέποτε προέβη σε εν γένει συναλλαγές. Εν όψει τούτων, το Δικαστήριο

κρίνει ότι η αναιρεσιβαλλομένη με επαρκή αιτιολογία δέχθηκε ότι τα εκδοθέντα από την εν λόγω ατομική επιχείρηση φορολογικά στοιχεία είναι εικονικά.

38. Οι μειοψηφήσαντες Κωνσταντίνος Κωστόπουλος και Μαρία Αθανασοπούλου, Αντιπρόεδροι, Σταμάτιος Πουλής, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Στυλιανός Λεντιδάκης, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα. Αργυρώ Μαυρομάτη, Ευαγγελία Σεραφή και Νεκταρία Δουλιανάκη, Σύμβουλοι, διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη: Από το δικόγραφο της αιτήσεως αναιρέσεως και το παραδεκτώως κατατεθέν υπόμνημα προκύπτει ότι ο αναιρεσείων επανέφερε ισχυρισμούς, τους οποίους είχε προβάλει κατ' έφεση προκειμένου να αντικρούσει την εικονικότητα των τιμολογίων και συγκεκριμένα: α) ότι όλες οι εργασίες, για τις οποίες ο ίδιος είχε συνάψει ιδιωτικό συμφωνητικό με την ανωτέρω ατομική επιχείρηση, ελέγχθηκαν από τα αρμόδια όργανα της Τελικής Δικαιούχου τόσο κατά το στάδιο εκτέλεσης όσο και μετά την περάτωση του έργου χωρίς να διαπιστωθεί οιαδήποτε πλημμέλεια και β) ότι ουδέποτε συνομολόγησε την εικονικότητα της αξίας των συναλλαγών με την ως άνω ατομική επιχείρηση, αλλά αντιθέτως εξαρχής ισχυρίστηκε, με προβολή ειδικότερων λόγων ότι οι συναλλαγές που αναφέρονται στα τιμολόγια πραγματοποιήθηκαν και γ) ότι η ως άνω επιχείρηση ήταν γνωστή στον ίδιο από τον σύζυγο της ..., η οποία εκτέλεσε τις εργασίες και στη συνέχεια εξέδωσε τα τιμολόγια παροχής υπηρεσιών. Οι ως άνω ισχυρισμοί, εάν υποθεθούν αληθείς, ασκούν ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης και, συνεπεία αυτού, η παράλειψη εξέτασής τους καθιστά την αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης μη επαρκή (ΕΛΣ Ολ. 302/2002) και την ίδια αναιρετέα λόγω παράβασης ουσιώδους τύπου της διαδικασίας. Η γνώμη αυτή δεν εκκράτησε.

39. Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως (που πρέπει να εξετασθεί ως πρώτος) προβάλλεται ότι η αναιρεσιβαλλόμενη είναι αναιρετέα, διότι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, το Δικαστήριο δεσμεύεται από την αμετάκλητη .../2016 απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου ..., με την οποία ο αναιρεσείων κηρύχθηκε αθώος του εγκλήματος της τέλεσης απάτης ιδιαίτερα μεγάλης ζημίας σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τα ίδια πραγματικά περιστατικά που αποτέλεσαν το πραγματικό της επιβληθείσας δημοσιονομικής διόρθωσης.

40. Στο άρθρο 6 ΣΛΕΕ ορίζεται: «1. Η ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 7^{ης} Δεκεμβρίου 2000, όπως προσαρμόστηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2007, στο Στρασβούργο, ο

οποίος έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες. (...) 3. Τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης».

41. Εξ άλλου, στο άρθρο 48 παρ. 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζεται: «Κάθε κατηγορούμενος τεκμαίρεται ότι είναι αθώος μέχρι αποδείξεως της ενοχής του σύμφωνα με τον νόμο». Περαιτέρω, στο άρθρο 51 παρ. 1 του Χάρτη ορίζεται: «1. Οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη απευθύνονται στα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης (...) καθώς και στα κράτη μέλη, μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, οι ανωτέρω σέβονται τα δικαιώματα, τηρούν τις αρχές και προάγουν την εφαρμογή τους σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως απονέμονται από τις Συνθήκες. (...)». Στο άρθρο 52 του Χάρτη ορίζονται τα εξής: «1. Κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων των τρίτων. 2. Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τον παρόντα Χάρτη και τα οποία αποτελούν αντικείμενο διατάξεων των Συνθηκών ασκούνται υπό τους όρους και εντός των ορίων που καθορίζονται σε αυτές. 3. Στο βαθμό που ο παρών Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία. (...)». Τέλος, ο Χάρτης στο άρθρο 53 διαλαμβάνει τα ακόλουθα: «Καμία διάταξη του παρόντος Χάρτη δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως περιορίζουσα ή θίγουσα τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες που αναγνωρίζονται στα αντίστοιχα πεδία εφαρμογής από το δίκαιο της Ένωσης, το διεθνές δίκαιο καθώς και από τις διεθνείς συμβάσεις, στις οποίες είναι μέρη η Ένωση ή όλα τα κράτη μέλη, και ιδίως από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, καθώς και από τα Συντάγματα των κρατών μελών». Από τις ανωτέρω διατάξεις συνάγεται ότι όταν μία έννομη σχέση ή κατάσταση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου

τότε τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη πρέπει να γίνονται σεβαστά (απόφαση ΔΕΕ της 8.5.2019, C-230/2018, *PI*, σκ. 63, απόφαση ΔΕΕ της 21.12.2016, C-201/2015, *ΑΓΕΤ Ηρακλής*, σκ. 62, απόφαση ΔΕΕ της 26.2.2013, C-617/2010, *Hans Kerberg Fransson*, σκ. 19-23, απόφαση ΔΕΕ της 15.11.2011, C-256/2011, *Murat Dereci*, σκ. 71).

42. Στο άρθρο 6 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία κυρώθηκε με το ν.δ/μα 53/1974 (φ. 256 Α΄) και έχει σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος υπερνομοθετική ισχύ, ορίζεται: «Παν πρόσωπον κατηγορούμενον επί αδικήματι τεκμαίρεται ότι είναι αθών μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του».

43. Από τις διατάξεις που εκτέθηκαν στις σκέψεις 40 έως 42 συναγεται ότι το τεκμήριο αθωότητας, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 48 παρ. 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το άρθρο 6 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, αξιώνει όπως η αθώωση κατηγορουμένου με αμετάκλητη απόφαση γίνει σεβαστή σε κάθε μεταγενέστερη δικαστική διαδικασία, ποινική ή μη, η οποία είναι συναφής ή παρεπόμενη της ποινικής δίκης (ΕΛΣ Ολ. 271/2019 σκ. 6, 124/2017 σκ. 4 και 6). Συνεπώς, αιτιολογίες μεταγενέστερης δικαστικής απόφασης με τις οποίες τίθεται εν αμφιβόλω το αθωωτικό αποτέλεσμα, παραβιάζουν το τεκμήριο αθωότητας (απόφαση ΕΔΔΑ της 27.9.2007, *Βασίλειος Σταυρόπουλος κατά Ελλάδος*, σκ. 35, απόφαση ΕΔΔΑ της 30.4.2015, *Καπετάνιος κ.λπ. κατά Ελλάδος*, σκ. 85, πρβ. απόφαση ΔΕΕ της 20.3.2018, C-596/2016, *Enzo di Puma*, σκ. 42-44). Η έκφραση απλώς και μόνον υποψίας στην παρεπόμενη δίκη σχετικά με την ενοχή του αμετακλήτως αθωθέντος παραβιάζει το άρθρο 6 παρ.2 της ΕΣΔΑ (αποφάσεις ΕΔΔΑ, της 25.8.1993, *Sekanina κατά Αυστρίας*, σκ. 30 και της 7.3.2006, *Yassar Hussain κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, σκ. 19).

44. Στο άρθρο 115 του π.δ/τος 1225/1981 «Περί εκτελέσεως των περί Ελεγκτικού Συνεδρίου διατάξεων» (φ. 304 Α΄) ορίζεται: «Η αίτησις αναιρέσεως ασκείται: α) Δια κακήν σύνθεσιν του δικάσαντος Τμήματος, β) Δια παράβασιν ουσιώδους τύπου της διαδικασίας και γ) Δι' εσφαλμένην ερμηνεία ή πλημμελή εφαρμογή του διέποντος την επίδικον υπόθεσιν Νόμου».

45. Εξ άλλου, το άρθρο 5 παρ. 2 εδ. β΄ του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ΚΔΔ), το οποίο εφαρμόζεται αναλογικά στην ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δίκη, σύμφωνα με το άρθρο 123 του π.δ/τος 1225/1981 (φ. 304 Α΄), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο συζήτησης της

υπόθεσης ενώπιον του Τμήματος που εξέδωσε την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (21.4.2015), όριζε ότι τα διοικητικά δικαστήρια δεσμεύονται «από τις αμετάκλητες καταδικαστικές αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων ως προς την ενοχή του δράστη». Με το άρθρο 17 του ν. 4446/2016 (φ. 240 Α') αντικαταστάθηκε από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, στις 22.12.2016, η παράγραφος 2 ως άνω άρθρου, το οποίο πλέον ορίζει: «1. Τα δικαστήρια δεσμεύονται από τις αποφάσεις άλλων διοικητικών δικαστηρίων, κατά το μέρος που αυτές αποτελούν δεδεδειγμένο, σύμφωνα με όσα ορίζουν οι σχετικές διατάξεις. 2. (...) Δεσμεύονται επίσης, από τις αμετάκλητες αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων ως προς την ενοχή του δράστη, από τις αμετάκλητες αθωωτικές αποφάσεις, καθώς και από τα αμετάκλητα αποφαινόμενα να μην γίνει η κατηγορία βουλεύματα, εκτός εάν η απαλλαγή στηρίχθηκε στην έλλειψη αντικειμενικών ή υποκειμενικών στοιχείων που δεν αποτελούν προϋπόθεση της διοικητικής παράβασης. (...) 4. Το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη το δεδεδειγμένο και αυτεπαγγέλτως εφόσον τούτο προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας».

46. Από τις διατάξεις που παρατέθηκαν στις σκέψεις 43 και 44 σε συνδυασμό με ό,τι έγινε δεκτό στη σκέψη 42, συνάγεται ότι αθωωτική απόφαση του ποινικού δικαστηρίου πρέπει να προσκομίζεται ενώπιον του Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, στη δικαιοδοσία του οποίου ανήκει η εξέταση της υπόθεσης επί της ουσίας. Απόφαση ποινικού δικαστηρίου που προσκομίζεται το πρώτον στην κατ' αναιρέση δίκη ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεν λαμβάνεται υπόψη, καθόσον δι' αυτής δεν προσάπτεται στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση νομική πλημμέλεια περιλαμβανόμενη σε αυτές που μπορεί να στοιχειοθετήσουν λόγο παραδεκτώως προβαλλόμενο με το έκτακτο ένδικο μέσο της αίτησης αναιρέσεως.

47. Μειοπήφησαν ο Προεδρεύων Αντιπρόεδρος (ήδη Πρόεδρος) Ιωάννης Σαρμάς, ο Αντιπρόεδρος Κωνσταντίνος Κωστόπουλος και οι Σύμβουλοι Σταμάτιος Πουλής, Στυλιανός Λεντιδάκης, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Αργυρώ Μαυρομμάτη, Ευαγγελία Σεραφή, Γεωργία Παπαναγοπούλου και Νεκταρία Δουλιανάκη, οι οποίοι, ως προς τις δικονομικές προϋποθέσεις εφαρμογής του τεκμηρίου της αθωότητας διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη: Στις περιπτώσεις, κατά τις οποίες η ποινική απόφαση καθίσταται αμετάκλητη, σε χρόνο μεταγενέστερο της επ' ακροατηρίω συζήτησης της δημοσιονομικής υπόθεσης στο αρμόδιο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου (μέχρι την προτεραιία της οποίας οι διάδικοι υποχρεούνται κατ' άρθρο 70 και 29 του π.δ/τος 1225/1981 να προσκομίσουν τα αποδεικτικά τους έγγραφα και στοιχεία), «μεταγενέστερη» της αμετάκλητης ποινικής απόφασης θεωρείται κάθε συναφής της κύριας ποινικής διαδικασίας δημοσιονομική δίκη, η οποία δεν έχει περαιωθεί με την έκδοση αμετάκλητης απόφασης και είναι

εισέτι εκκρεμής έστω και κατ' αναίρεση. Τούτο, διότι το τεκμήριο αθωότητας, ως εγγύηση της δίκαιης δίκης, συμβάλλει κυρίως στην τήρηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης του αμετακλήτως αθωωθέντος με την παροχή σε αυτόν της δυνατότητας προβολής λόγων που συνδέονται με την αμετάκλητη απαλλαγή του και προωθεί ταυτόχρονα τον σεβασμό της τιμής και της αξιοπρέπειάς του (απόφαση ΕΔΔΑ της 30.4.2015, *Καπετάνιος κ.λπ. κατά Ελλάδας*, σκ. 83). Περιορισμός της δυνατότητας λυσιτελούς επίκλησης της αμετάκλητης αθωωτικής ποινικής απόφασης, κατ' εφαρμογή δικονομικών διατάξεων κατώτερης τυπικής ισχύος έναντι του Συντάγματος και της ΕΣΔΑ, θα αντέβαινε στο άρθρο 20 παρ.1 του Συντάγματος, στην απαίτηση ερμηνείας της Σύμβασης κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εγγυάται δικαιώματα συγκεκριμένα και αποτελεσματικά και όχι θεωρητικά και πλασματικά (απόφαση ΕΔΔΑ της 24.5.2011, *Κώνστας κατά Ελλάδος*, σκ. 31, απόφαση ΕΔΔΑ της 30.4.2015, *Καπετάνιος κ.λπ. κατά Ελλάδας*, σκ. 83) καθώς και στην αρχή της αποτελεσματικότητας του ενωσιακού δικαίου (ανωτέρω σκ. 48), στις γενικές αρχές του οποίου εντάσσονται τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην ΕΣΔΑ (απόφαση ΔΕΕ της 8.5.2019, C-230/2018, *PI*, σκ. 63, απόφαση ΔΕΚ της 3.9.2009, C-2/2008, *Amministrazione della Economia e delle Finanze και Agenzia delle entrate* σκ. 30-31, απόφαση ΔΕΕ της 19.9.2019, C-467/2018, *EP*, σκ. 59-61, απόφαση ΔΕΕ της 26.2.2013, C-399/2011, *Stefano Melloni*, σκ. 48-50). Κατά συνέπεια οι εθνικοί δικονομικοί κανόνες δεν μπορεί να αποδυναμώνουν την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στο Σύνταγμα και στην ΕΣΔΑ (απόφαση της 16.4.2009, *K. κατά Ελλάδας*, σκ. 22, απόφαση ΕΔΔΑ της 22.2.2007, *Perlala κατά Ελλάδας*, σκ. 27) και σε ό,τι αφορά στην ενωσιακή έννομη τάξη πρέπει να ερμηνεύονται με βάση την αρχή της σύμφωνης με το ενωσιακό δίκαιο ερμηνείας του εθνικού δικαίου και να καταλήγουν σε λύση σύμφωνη με τον σκοπό που αυτό επιδιώκει (απόφαση ΔΕΕ της 19.9.2019, C-467/2018, *EP*, σκ. 60, απόφαση ΔΕΕ της 8.5.2019, C-486/2018, *Praxair MRC*, σκ. 37). Περαιτέρω, η προβολή το πρώτον κατ' αναίρεση του τεκμηρίου αθωότητας που προκύπτει από ποινική απόφαση που δημοσιεύθηκε και κατέστη αμετάκλητη μετά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της υπόθεσης σε πρώτο βαθμό, χωρίς να αποδίδει ευθέως πλημμέλεια στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, πλήττει την απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης με ομνιγενή στοιχεία, τα οποία ο διάδικος δεν είχε τη δυνατότητα να προβάλει προσηκόντως σε πρώτο βαθμό (διότι η ποινική διαδικασία, η οποία διεξαγόταν παράλληλα, ήταν σε εξέλιξη και δεν είχε περαιωθεί με την έκδοση αμετάκλητης απόφασης) περιορίζοντας, σε περίπτωση αποδοχής του οικείου λόγου, το επιτρεπτό εύρος των αιτιολογιών της κατ' αναίρεση απόφασης ώστε να μην τίθεται εν αμφιβόλω το αθωωτικό αποτέλεσμα της αμετάκλητης ποινικής απόφασης.

48. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου, ο τρίτος λόγος με τον οποίο ζητείται η εφαρμογή του τεκμηρίου της αθωότητας στην επίδικη υπόθεση προβάλλεται απαραδέκτως στην κατ' αναίρεση δίκη σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά ανωτέρω στη σκέψη 46.

49. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η αθωωτική απόφαση του ποινικού δικαστηρίου την οποία επικαλέσθηκε ο αναιρεσείων (σκέψη 23) δημοσιεύθηκε και κατέστη αμετάκλητη μετά τη συζήτηση της υπόθεσης στο δικάσαν Τμήμα και ότι σύμφωνα με τα γενόμενα δεκτά δεν είναι επιτρεπτό στο Ελεγκτικό Συνέδριο δικάζον αναιρετικά κατά την παρούσα διαδικασία να λάβει παραδεκτώσ υπόψη του την εν λόγω αθωωτική απόφαση, προκειμένου να εξετάσει την επιρροή της στην κρινόμενη υπόθεση.

50. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει στο σημείο αυτό ότι, κατά γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να διασφαλίζουν τη νομική προστασία που απορρέει για τους διαδίκους από το άμεσο αποτέλεσμα του ενωσιακού δικαίου και να πράττουν οτιδήποτε είναι αναγκαίο προκειμένου να καμφθούν οι εθνικές διατάξεις που ενδεχομένως εμποδίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα του ενωσιακού δικαίου (απόφαση ΔΕΚ της 14.12.1995, C-312/1993, *Peterbroeck, Van Campenhout & Cie SCS*, σκ. 9). Όμως, η δικονομική κατάσταση που έχει προκύψει στην κρινόμενη υπόθεση (σκέψη 48) οδηγεί σε λύση μη συμβατή με τις απαιτήσεις που απορρέουν από υπερεθνικές δεσμεύσεις της ελληνικής έννομης τάξης αναφορικά με τον σεβασμό του τεκμηρίου αθωότητας (απόφαση ΔΕΚ της 14.12.1995, C-312/1993, *Peterbroeck Van Campenhout & SCS*, σκ. 17-21).

51. Στο άρθρο 105 του π.δ/τος 1225/11981 «Περί εκτελέσεως των περί Ελεγκτικού συνεδρίου διατάξεων» (φ. 304 Α') ορίζεται: «Εις αναθεώρησιν υπόκεινται αι οριστικά αποφάσεις των Τμημάτων κατά τα εις το άρθρον 62 του ΠΔ 774/1980 «περί κωδικοποιήσεως περί Ελεγκτικού Συνεδρίου ισχυουσών διατάξεων κ.λπ.» οριζόμενα. (...)». Στο άρθρο 89 παρ. 1 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 (φ. 52 Α'), ορίζεται: «Οι οριστικές αποφάσεις των Τμημάτων υπόκεινται στο έκτακτο ένδικο μέσο της αναθεώρησης, το οποίο ασκεί στο Τμήμα που εξέδωσε την απόφαση, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 48 (...) ο ενδιαφερόμενος με την καταβολή του παραβόλου που ορίζεται στην παράγραφο 3 του άρθρου 73. (...)» και στο άρθρο 48 παρ. 3 του ίδιου Κώδικα: «Η αίτηση αναθεώρησης επιτρέπεται να ασκηθεί μέσα σε προθεσμία ενός έτους από την κοινοποίηση στον υπόλογο της προσβαλλόμενης πράξης: α) (...) β) αν προσαχθούν νέα κρίσιμα έγγραφα, γ) (...)». Με τον τρόπο αυτό, ο αναιρεσείων τυγχάνει

πλήρους δικαστικής προστασίας, αφού ο σχετικός λόγος αναθεώρησης θα εξεταστεί στην ουσία από το Τμήμα, ενώ, σύμφωνα με το άρθρο 107 του π.δ. 1225/1981, κατά της κατ' αναθεώρησης εκδοθείσας απόφασης δύναται να ασκηθεί νέα αίτηση αναίρεσης.

52. Κατά την έννοια των διατάξεων που εκτέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, σε αναθεώρηση υπόκεινται οι αποφάσεις που εκδίδονται από τα Τμήματα του Ελεγκτικού Συνεδρίου για τους αναφερόμενους στον νόμο λόγους, μεταξύ των οποίων και η προσαγωγή νέων κρίσιμων εγγράφων, ως τέτοιων νοούμενων αυτών που μπορεί να στηρίξουν την απόδειξη ουσιώδους πραγματικού ισχυρισμού και που δεν τέθηκαν υπόψη του δικαστηρίου που εξέδωσε την προσβαλλόμενη με αναθεώρηση απόφαση (ΕλΣ Ολ. 1961/2004, σκ. ΙΙΙ).

53. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι, προς αποφυγή της συγκρούσεως στην οποία έγινε αναφορά στη σκέψη 49, επιβάλλεται ο τρίτος λόγος αναίρεσεως να γίνει καθ' ερμηνεία του δικογράφου αντιληπτός ως λόγος αναθεωρήσεως, πρέπει δε να κριθεί ότι στο δικόγραφο της κρινόμενης αίτησης αναίρεσεως στο οποίο διατυπώθηκε ο λόγος αυτός σωρεύεται και αίτηση αναθεωρήσεως, η οποία, μη υπαγόμενη στη δικαιοδοσία της Ολομελείας δικάζουσας κατ' αναίρεση, πρέπει, με χωρισμό κατά τούτο του δικογράφου, να παραπεμφθεί προς εξέταση στο αρμόδιο προς εκδίκαση της αιτήσεως αναθεωρήσεως Τμήμα.

54. Κατά τη γνώμη των μειοψηφούντων Αντιπροέδρων Μαρίας Βλαχάκη και Αγγελικής Μαυρουδή και του Συμβούλου Κωνσταντίνου Παραθύρα, δεν χωρεί η παραπομπή σε Τμήμα του δικογράφου της αιτήσεως αναίρεσεως, μετά από τον χαρακτηρισμό αυτού ως αιτήσεως αναθεωρήσεως, καθόσον δεν προβλέπεται σε διάταξη νόμου η παραπομπή ενδίκου μέσου από την Ολομέλεια του Δικαστηρίου σε κατώτερο δικαστικό σχηματισμό.

55. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, η κρινόμενη αίτηση, κατά το μέρος που ζητείται η αναίρεση της προσβαλλόμενης απόφασης πρέπει να απορριφθεί, ενώ ως προς τον τρίτο λόγο, εκτιμώμενο ως λόγο αίτησης αναθεώρησης, πρέπει να παραπεμφθεί προς κρίση στο Έβδομο Τμήμα (άρθρο 8 παρ. 1 περ. ζ του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 (φ. 52 Α') Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 339 του ν. 4700/2020, φ. 127 Α').

56. Απορριπτόμενης της αιτήσεως αναίρεσεως, το Δικαστήριο εκτιμώντας τις περιστάσεις κρίνει ότι πρέπει να διαταχθεί η επιστροφή του καταβληθέντος υπέρ του Δημοσίου παραβόλου στον αναιρεσείοντα (άρθρο

73 παρ. 5 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013 (φ. 52 Α') Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο).

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την από 13.2.2017 αίτηση αναίρεσης του ... .. του ....

Παραπέμπει την υπόθεση στο Έβδομο Τμήμα να κρίνει επί της αιτήσεως αναθεώρησης της 1592/2016 οριστικής απόφασης κατά τα ανωτέρω εκτεθέντα.

Διατάσσει την επιστροφή του κατατεθέντος υπέρ του Δημοσίου παραβόλου στον αναιρεσείοντα.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα, την 8^η Ιανουαρίου 2020.

Ο ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ   Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΣΕΡΑΦΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση, στις 7 Απριλίου 2021.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ